

УДК 636.2.033.082.2.17

Повозніков М.Г., доктор с.-г. наук, професор, © btf-pdatu@mail.ru,
Подільський ДАТУ

Калинка А.К., кандидат с.-г. наук., ст. наук. співробітник, biarpv@cv.ukrtel.net,
Буковинський інститут АПВ НААНУ, Чернівці

Блюсюк С.М., кандидат с.-г. наук, доцент, btf-pdatu@mail.ru,
Подільський ДАТУ

Голохоринський Ю.І., наук. співробітник, biarpv@cv.ukrtel.net,
Буковинський інститут АПВ НААНУ, Чернівці

ФОРМУВАННЯ ТВАРИН М'ЯСНОГО КОМОЛОГО СИМЕНТАЛА В УМОВАХ ПЕРЕДГІР'Я УКРАЇНСЬКИХ КАРПАТ

Оцінене селекційне стадо м'ясних комолих сименталів американської і канадської селекції, яке добре адаптувалося до умов передгір'я Карпат. Встановлено, що тварини мають міцну конституцію та добре розвинені м'ясні форми.

Ключові слова: м'ясне скотарство, розведення, порода, симентал.

Вступ. В Україні постало питання інтенсивного розвитку м'ясного скотарства як самостійної галузі, для якої потрібні нові породи з високим генетичним потенціалом, пристосовані до умов передгірної зони регіону [3, 4, 5, 7, 8]. Виробництво рентабельної яловичини в умовах Буковини України здійснюється за рахунок розведення симентальської м'ясної худоби нової генерації [1, 2, 6].

Природно-кліматичні умови Чернівецької області сприяють розведенню поголів'я симентальської м'ясної худоби. Особливе значення має розведення цієї худоби у гірських і передгірних районах краю, де є великі площі нерозораних природних кормових угідь. Тут поголів'я м'ясної худоби доцільно довести до 55-60% від загальної його чисельності.

Формування нової популяції комолих м'ясних сименталів полягає в одержанні високопродуктивних тварин, які б поєднували високу м'ясну продуктивність і були адаптовані до місцевих умов передгірної зони Карпат. Селекційна робота з симентальською м'ясною худобою нової популяції на Буковині проводиться в три етапи, у результаті чого буде сформований новий регіональний тип тварин, який і послужить структурною одиницею новоствореної породи.

Вперше в регіоні на базі племінного заводу державного підприємства дослідного господарства «Чернівецьке» Буковинського інституту АПВ НААН України впроваджено галузь м'ясного скотарства з розведення цінного у селекційному відношенні масиву худоби нової популяції м'ясних сименталів з високою енергією росту та вираженою природною комолістю, отриманих від схрещування місцевого комбінованого симентала з бугаями м'ясного симентала

американської та канадської селекції.

Галузь формується на основі власної бази племінних ресурсів області шляхом створення на перспективу двох племінних заводів «Чернівецький» та «Авангард» у кількості 635 голів, у тому числі 200 корів, та племрепродуктора ПСП «Агрофірма «Гвіздівці» Сокирянського району до 25 корів комолых сименталів для Карпатського регіону Чернівецької області.

Мета роботи – сформуванню новий тип м'ясного комолого симентала з високим генетичним потенціалом м'ясної продуктивності для умов передгірної зони Українських Карпат.

Матеріал і методи. Дослідження з формування стад симентальської м'ясної худоби комолого типу проводилися в умовах діючих племзаводів «Чернівецький» Герцаївського, ДП «Рокитне», СТОВ «Авангард» Новоселицького та в племрепродукторі ПСП «Агрофірма «Гвіздівці» Сокирянського районів Чернівецької області. За останні роки на Буковині відбувся процес якісного перетворення симентальської породи в напрямку створення інтенсивного типу м'ясної худоби з використанням генофонду м'ясних комолых сименталів американської та австрійської селекції. У 1999 році для державного підприємства дослідного господарства «Чернівецьке» були розроблені програма і рекомендації з формування та інтенсифікації м'ясного скотарства. У них були затверджені єдині схеми покращення поголів'я симентальських корів і телиць з використанням американських м'ясних плідників з високою енергією росту.

У господарствах передгірної зони області (Герцаївський і Сторожинецький райони) материнську симентальську частину стада поліпшували американськими, канадськими та австрійськими плідниками м'ясного напрямку продуктивності.

Результати дослідження. Середня жива маса корів м'ясного комолого симентала нової генерації у племінних фермах Чернівецької області наведена у таблиці 1.

Таблиця 1

Середня жива маса корів, кг

Племзавод, племрепродуктор	Вік, років							
	3		4		5 і старше		у середньому	
	гол.	кг	гол.	кг	гол.	кг	гол.	кг
ДПДГ «Чернівецьке»	30	491	49	543	81	569	160	534
ДП «Рокитне» СТОВ «Авангард»	5	475	10	531	3	543	18	523
ПСП «АФ «Гвіздівці»	3	481	10	541	12	557	25	526
У середньому	38	482	69	538	96	556	223	528

Так, жива маса корів у племінних господарствах Буковини коливалася в межах 475-569 кг і складала в середньому 528 кг, а окремі рекордистки мали живу масу до 800 кг. При створенні нового м'ясного типу симентала для передгір'я Карпат важливого значення надавали питанню формування вікової структури стада, як одному з факторів високої м'ясної продуктивності. Вважаємо оптимальним, коли корови-первістки мають живу масу 482 кг (I отелення), тоді як за другого отелення – 538, третього – 556 кг. Для досягнення

такої живої маси корів необхідно було б покращити вирощування ремонтного молодняку і вводити в стадо 30% і більше первісток у розрахунку на 100 корів та вирощувати для цього в умовах регіону по 30-35 телиць.

Робота з формування симентальської м'ясної худоби комолого типу проводиться, в основному, в племрепродукторі «Чернівецький» Герцаївського району під методичним керівництвом науковців сектору селекції та технології Буковинського інституту АПВ та лабораторії селекції м'ясних порід Інституту розведення і генетики тварин НААНУ на поголів'ї 160 корів. На сьогодні сформовано стадо чисельністю 425 голів симентальської м'ясної худоби нового генотипу з високою енергією росту (900-1200 г на добу на підсисі в літній період та 900 г за повний цикл вирощування із забійним виходом 62% при витратах корму на 1 кг приросту 7,5 корм. од.).

Встановлено, що у племзаводі «Чернівецький» молочна продуктивність корів (жива маса телят у 210-денному віці) при третьому отеленні складає 230 кг, що більше на 9 кг (4,0%) від ровесників першого отелення (табл. 2). Жива маса телят по усіх отеленнях відповідала стандарту першого й еліта класів згідно з новими вимогами для м'ясної худоби.

Таблиця 2

Молочна продуктивність корів у племзаводі «Чернівецький»

Отелення	Кількість корів, гол.	Середня жива маса однієї голови молодняку (у 210 днів), кг	
		кількість голів	жива маса, кг
I	39	39	221
II	91	91	224
III	74	74	230
Середнє по стаду	204	204	225

Таким чином, дослідженнями встановлений високий генетичний потенціал м'ясної продуктивності молодняку створеної симентальської м'ясної породи американської селекції в період підсису як в літній, так і в стійловий періоди вирощування в кормових умовах передгірної зони Карпат України.

Проміри основних статей тіла тварин наведені у таблиці 3.

Таблиця 3

Проміри тіла корів і телиць у племзаводі «Чернівецький»

Показник	Проміри тіла						
	п, гол.	висота в холці, см	висота в крижах, см	ширина грудей, см	глибина грудей, см	обхват грудей, см	коса довжина тулуба (стрічкою), см
Корови, отелення:							
I	39	124	130	39,1	65	180	140
II	91	126	132	39,6	67	182	144
III	74	128	133	40,3	68,4	184	146
Всього по стаду	204	126	131,5	40	67	182	143
Телиці віком, міс.:							
15	25	110	116	36	57	152	119
18	13	115	122	37	59	160	127

Ремонтні телиці в усі вікові періоди дещо відставали у розвитку щодо

вимог до симентальської м'ясної худоби. Відставання в рості пояснюється погіршенням в останні два роки умов годівлі, як результат нестабільного отримання врожаю зеленої маси на пасовищах із-за ряду причин (посуха, недостатня матеріальна база). Як наслідок, висота в холці первісток коливалася лише від 122 до 126 см. Внаслідок покращення рівня годівлі й утримання корів, порівняно з молодняком, відставання в рості частково компенсувалося, і в середньому по стаду висота в крижах знаходилася на рівні 131,5 см (за рахунок поголів'я другого і старших отелень).

В основному тварини були добре розвинені. Зменшувалася характерна для м'ясних сименталів велика різниця між висотою в холці і крижах. З віком грудна клітка збільшувалася в ширину і глибину, про що свідчить коса довжина тулуба, яка у первісток складала 140 см, а у повновікових корів старше третього отелення – 146 см, що на 6 см (4,3%) більше від первісток.

Тварини нового типу симентальської м'ясної худоби мають міцну конституцію, добре розвинений тулуб у висоту, глибину, ширину, про що свідчать вказані вище показники. Правильний розвиток крижів має велике значення для м'ясних тварин, оскільки в цій ділянці розміщені статеві органи самок, а також добре розвинена мускулатура, що дає більше м'яса вищого гатунку.

У помісних тварин за м'ясним сименталом американської та канадської селекції, які вирощувалися в передгір'ї Карпат, енергія росту становила 971 г за весь період вирощування. Середньодобові прирости живої маси молодняку свідчать про високі потенційні можливості енергії росту уже в першому поколінні. Енергія росту молодняку в літній період становила 950-1182 г, а кращі тварини щодоби приростали на 1080-1250 г в підсисний період до 6-місячного віку без підгодівлі концентрованими кормами.

Народжений молодняк оцінюється не лише за енергією росту, але й за пропорційністю будови тіла. Відбираються тварини з прямими широкими спиною і попереком та добре розвиненою задньою третиною тулубу.

Зміна живої маси бугайців і теличок по вікових періодах наведена у таблиці 4.

Таблиця 4

Динаміка живої маси молодняку при вирощуванні

Жива маса	Бички		Телички	
	всього голів	середня жива маса, кг	всього голів	середня жива маса, кг
<i>При народженні</i>	58	32	52	30
У 210 днів	13	217	30	201
8 місяців	45	241	22	235
12 місяців	39	385	41	338
15 місяців	20	475	31	353
18 місяців	2	515	37	435

Рівень продуктивності молодняку в господарстві дозволяє у 18-місячному віці отримувати бичків живою масою 515, а теличок – 435 кг, що на 15,5% менше.

Висновки. Тварини нової популяції м'ясного симентала мають міцну

конституцію, добре розвинені м'ясні форми (пряму, широку спину і попереки та задню частину тулуба) і добре адаптовані до умов передгірної зони Карпат України. У перспективі основні зусилля будуть спрямовані на підвищення показників м'ясної продуктивності тварин, покращення материнських ознак, відтворної здатності та імунітету тварин.

Література

1. Буркат В.П. Відтворити м'ясних сименталів в традиційних зонах їх розведення в Україні / В.П. Буркат, В.М. Сірокуров // Науково-виробничий бюлетень «Селекція». – К., 1996. – С. 53-55.
2. Буркат В.П. Відтворити симентальську м'ясну худобу / В.П. Буркат, В.М. Сірокуров // Тваринництво України, 1994. – №3. – С. 5.
3. Буркат В.П. Створення симентальської м'ясної породи великої рогатої худоби / В.П. Буркат, В.П. Лукаш, І.О. Гармаш // Науково-виробничий бюлетень «Селекція». – К., 1996. – С. 61-62.
4. Доротюк Е. Створення симентальської м'ясної породи / Е. Доротюк, Г. Шкурин, В. Гуменний [та ін.] // Тваринництво України. – 1995. – №1. – С. 8-9.
5. Лукаш В.П. Формування симентальської м'ясної породи в Україні / В.П. Лукаш, Г.Т. Шкурин // Науково-виробничий бюлетень «Селекція». – К., 1998. – С. 127-129.
6. Шкурин Г.Т. Ефективність розведення генотипів симентальської м'ясної породи / Г.Т. Шкурин. – К.: М'ясне скотарство, 1998. – 100 с.
7. Шкурин Г. Створення стада м'ясної худоби методом поглинального схрещування / Г. Шкурин, В. Мирось, О. Кисельов // Тваринництво України. – 2007. – №10. – С. 18-19.
8. Шкурин Г.Т. Генезис симентальської породи в Україні / Г.Т. Шкурин. – К., 1998. – 303 с.

Summary

**Povoznikov M.G., Kalinka A.K., Blyusyuk S.M., Golohorinskyi Y.I.
FORMING OF ANIMALS OF MEAT HUMMEL SIMMENTAL'S IS IN
THE CONDITIONS OF FOOT-HILL OF UKRAINIAN CARPATHIANS**

Appraised plant-breeding herd of meat hummel simmental's of the American and Canadian selection, which well adapted oneself to the terms of foot-hill of Carpathians. It is set that animals have a strong constitution and meat forms are well developed.

Keywords: meat cattle breeding, breeding, breed, simmental.

Стаття надійшла до редакції 15.04.2010